

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MAP Karlovarsko II - Příklady dobré praxe z výuky na dálku

V projektu MAP Karlovarsko II jsme zjišťovali stav výuky na dálku. V tomto dokumentu chceme představit inspirativní příklady a náměty k výuce na dálku, které jsme sesbírali z debat s členy pracovních skupin projektu, od rodičů žáků zejména prostřednictvím facebookového profilu projektu a v neposlední řadě jsou i členové realizačního týmu projektu také rodiči. Výčet příkladů v tomto dokumentu rozhodně nemůže být úplným, nicméně může sloužit k inspiraci.

Online komunikace s žáky: Dle názoru členů realizačního týmu je příkladem dobré praxe kombinace zadávání úkolů k samostatnému vypracování žákem a online videokonference. Školy používají pro online video spojení s žáky například Skype, Zoom, MS Teams, Google meets nebo Whatsapp pro malé skupiny žáků. Online vyučování je vhodné k vysvětlení nové látky a k udržování vzájemných kontaktů mezi učitelem a žáky a žáky vzájemně (prostě se spolu vidí a mohou si něco sdělit). Výhodou také je možnost okamžité reakce v případě dotazů. Při výuce cizích jazyků tento způsob poskytuje možnost procvičení výslovnosti a konverzace. Pokud online vyučování překročí určitou míru, je rodina zahlcena sledováním, kdy má které dítě videokonferenci a musí řešit připojení více zařízení najednou v různých místnostech. Zároveň je zde riziko, že část žáků zůstane prostě mimo, protože nemají možnost připojení k videokonferenci. Měla by tedy existovat i alternativa pro tyto žáky.

Příklady komunikace s žáky a výuky na dálku:

- Dle názoru učitelky českého jazyka na druhém stupni nezaručí používání online kurzů, že žáci látku pochopí. Hledala způsob výuky, kdy žáci mohou reagovat, důležitá je práce s chybou a následný „aha moment“, se kterým pedagog při výuce na dálku nemá možnost pracovat. Použila proto systému Edupage (lze i v systému Moodle), do kterého vkládá interaktivní testy, slidy s výkladem a s příklady k výkladu, slidy s testovými otázkami k procvičení. Výhodou je, že lze volit z různých možností zadání, např. přiřazování dvojic, řazení do kategorií, výběr správné možnosti, otevřené otázky, otázky na doplnění slova atd. Výhodou je, že vyučující může ke každé odpovědi připsat komentář, dovysvětlit, upozornit na chybu, pochválit. Učitelka je takto v komunikaci s přibližně 80 žáky. Pro žáky, kteří nejsou připojeni online, lze vygenerovat materiály do pdf a následně vytisknout. Výhodou celého systému je možnost individuální komunikace s žáky, ačkoliv celkově je tento systém práce pro pedagoga časově náročnější než běžná výuka za normálního stavu.
- Škola z tohoto příkladu komunikuje s žáky kromě Bakalářů také přes Google účet. Každý žák školy měl již z doby běžné výuky zřízen účet v rámci školní GSuite služby. Žáci se učili pracovat s tímto účtem již před zavřením škol, a to zejména v hodinách informatiky. Nástroj Google Classroom používala za běžného stavu jen část učitelů, ale vlastně každý žák školy se s tímto nástrojem již nějakým způsobem setkal. Hlavní výhodou tohoto řešení spočívá v tom, že žák vidí všechny své předměty na jednom místě. Dostává zde materiály pro výuku, pokyny k práci, zadání úkolů, může zde komunikovat s učitelem, s ostatními žáky, vidí všechny své opravené práce a jejich hodnocení. Hlavně ale má celý svůj rozvrh na jedné obrazovce. Stačí kliknout třeba na matematiku, a hned vidí, co už bylo probráno, jaké úkoly ho čekají, atp. Výhodou pro

učitele je, že přehledně vidí vypracované úkoly odevzdané žáky, nemusí úkoly stahovat přes email a vést si další evidenci, který žák co odevzdal.

- Paní učitelka z tohoto příkladu učí angličtinu na druhém i prvním stupni ZŠ. Již několik let se snaží propojovat klasickou výuku s materiály, které jsou online, což se nyní ukázalo jako velká výhoda. Většina jejích žáků již zná základní postupy práce s těmito materiály.

Vlastní videa natočená učiteli: Někteří učitelé natáčejí pro žáky vlastní videa k výuce. Například jsme viděli pěkné video pro žáky první třídy. Učitelka nejprve žáky naladila vytvořením příjemné atmosféry a ukázala jim něco z prostředí u sebe doma, kde video natáčí. Poté následovala vlastní práce se slabikářem, do které se mohli žáci doma zapojit. Na konci bylo shrnutí a pro žáky srozumitelné vysvětlení, čemu se žáci mají doma s rodiči věnovat.

Odkazy na videa zveřejněná na internetu: Ne každý učitel se cítí na to stát se youtuberem, to je pochopitelné. Pro výklad nové látky či doplnění informací je možno využít odkazy na volně dostupná videa, která natočili jiní kolegové, nebo profesionální pořady na internetu.

Na internetu se dá najít spousta zajímavých videí, tak bychom jen poprosili, používejte opravdu ta kvalitní po obsahové i technické stránce. Nebojte se hledat na internetu.

Propojení světa venku se školním úkolem: V rámci výuky se dá jít ven a plnit úkol přímo v reálném světě. Příklady:

- Žáci při přírodovědě fotí rostliny a živočichy, se kterými se setkají při procházce v přírodě.
- Ve fyzice se lze jít ven podívat na dilatační spáry silničního mostu.
- Při slohu lze napsat popis pracovního postupu přípravy oblíbeného moučníku a moučník připravit.

Zajímavá zadání: Zajímavě zadaná práce žáky více baví a naučí se při tom i další dovednosti. Například toto zadání ze zeměpisu: Najít, vymyslet, popsat: 1) Kde by šlo nyní vybudovat smysluplný průplav? 2) Cestovní kancelář nabízí klientům výlet. Popsat, jak byste je nalákali na nějakou přírodní zajímavost 3) Kam odnese Golfský proud loď bez vlastního pohonu?

Koordinované zadávání úkolů: Příkladem dobré praxe je, když všechny úkoly od učitelů shromažďuje třídní učitel a zadání zasílá třídní učitel rodičům/žákům najednou za všechny předměty. Třídní učitel má tak přehled o množství učiva a nárocích všech učitelů a do rodiny přijde jeden pokyn.

Tištěné materiály pro žáky bez připojení: Většina škol umožňuje vyzvednutí vytištěných materiálů pro žáky, kteří nemají možnost připojení přes internet. Příkladem dobré praxe je distribuce materiálů k výuce a úkolů do rodin bez připojení prostřednictvím poskytovatele sociálních služeb.

Všeho s mírou: Ukazují se dva extrémy – učitel zadá jednou týdně strana od do; učitel zahltí žáky takovým množstvím učiva, že ho není možné zpracovat.

Pohled z více úhlů: Při vzdělávání na dálku někteří učitelé vidí situaci i jako rodiče, neboť zůstali doma se svými dětmi. Pro ilustraci náhledu z více úhlů uvádíme citaci jedné paní učitelky: „*Situaci vidím i jako rodič – a prošla jsem si stádií PANIKA – je toho moc! ODMÍTNUTÍ – to opravdu musí všechno umět? SOUZNĚNÍ – no ono toho není zas tak moc, a opravdu jsou to jen základy... Zadávám proto svým žákům úkoly s větší rozvahou.*“

Sesbírané tipy a postřehy pro případ opakování vzdělávání na dálku:

- Nezahlcujte žáky a rodiče.
- Chovejte se předvídatelně, např. zasílejte pokyny vždy jen v pondělí a stále stejným komunikačním kanálem.
- Zadávejte úkoly srozumitelně. Při komunikaci na dálku je ještě důležitější než v běžné výuce zadávat vše jasně a srozumitelně. Ve třídě se žák může přihlásit a zeptat se, když nerozumí zadání. Při vzdělávání na dálku je to otázka několika e-mailů (či zpráv v nějakém komunikačním systému), je zde časová prodleva a roste oboustranná podrážděnost.
- Pokud nemáte od vedení školy jasně nastaveny postupy, koordinujte se s kolegy. Vyvarujte se překryvů termínů online videokonferencí s žáky jedné třídy či nahromadění úkolů na jeden den.
- Nezádávejte úkoly ze dne na den. Počítejte s tím, že žáci mají své tempo a mohou zrovna preferovat jiný předmět než ten Váš.
- Odpovídejte na dotazy žáků a rodičů. Odpovídejte žákům individuálně na vypracované úkoly. Poskytujte zpětnou vazbu.
- Pokud je nutné pokračovat v učivu dál novou látkou, zařadte nějakou formu vysvětlení (např. online videokonference s žáky, vlastní natočené video, odkaz na výkladové video, odkaz na interaktivní weby).
- Snažte se zadávat úkoly tak, aby byli pro žáky zajímavé a plnili je rádi. Nelpěte za každou cenu na rozpisech učiva a tematických plánech. Po dvou měsících vzdělávání na dálku opravdu není relevantní zadat úkol z výpočetní techniky „založte si e-mailovou schránku a pošlete e-mail“, i když téma e-mail prostě máte zrovna na tuhle vyučovací hodinu v tematickém plánu učiva.
- Počítejte s tím, že ne každá rodina má k dispozici dostatek techniky, času a možností pomoci žáků. Vymyslete, jak pracovat i s žáky, kteří prostě zůstali nepřipojeni.
- Nevyhrožujte, že je něco povinné a při neplnění bude negativně hodnoceno. Nevíte, v jaké situaci je rodina, kam tuto výhrůžku píšete.
- Pokud jste třídní učitel, zkuste vymyslet, jak pracovat i na dálku s třídním kolektivem, např. jednou za čas se sejít na třídnickou hodinu přes videokonferenci s žáky.
- Inspirujete se, např.: <http://robertcapek.cz/deti-jsou-doma-vii-deset-zasad-v-tv-nova/?fbclid=IwAR2OnJDIZ4HNV4bkg390-W2DC-6DC1jeJoVDirz3uIBG0TpNye3JGG4TbLo>